

MALMÖ HÖGSKOLA
Lärarutbildningen
Individ och samhälle

Examensarbete
15 högskolepoäng

Resultaten av elevdemokrati

- En studie i elevers upplevda påverkansmöjligheter i skola och samhälle

The results of student democracy
- a study of students' perceived sphere of influence in school and society

Sara Björk

Lärarexamen 300hp
Samhällsvetenskap och lärande
Slutseminarium: 2011-06-01

Examinator: Jan Anders Andersson

Handledare: Lars Pålsson Syll

Sammanfattning

Syftet med uppsatsen är att genom en empirisk studie ta reda på om det finns några samband mellan elevers upplevda påverkansmöjlighet i skolan och deras upplevda påverkansmöjlighet i samhället. Detta görs genom att besvara frågor om eleverna upplever att de kan påverka skolan respektive samhället samt om man kan se en koppling mellan dessa två och om elevdemokrati gör eleverna till mer demokratiskt engagerade medborgare.

Undersökningen grundar sig på intervjuer med gymnasieelever på högskoleförberedande program. Resultaten från intervjuerna analyseras med grund i teorier om deltagardemokrati och John Deweys teorier om demokrati och skola.

De intervjuade eleverna ger olika bild av hur de uppfattar sina möjligheter att påverka i skolan och i samhället. Dock kan man generellt säga att de som upplever att de kan påverka på sin skola också upplever att de kan påverka i samhället, motsvarande samband finns för de som upplever att de inte kan påverka.

Undersökningen visar att när elever upplever att de kan påverka på sin skola så ökar också möjligheten att de upplever att de kan påverka i samhället. Alltså innebär en väl fungerande elevdemokrati där alla elever har en möjlighet att komma till tals också att de senare kommer ha lättare för att vara engagerade samhällsmedborgare.

Nyckelord: Demokrati, Demokratisk fostran, Elevinflytande, Elevdemokrati, John Dewey, Deltagardemokrati.

Innehåll

1. Inledning	7
1.1. Syfte och frågeställningar	7
1.2. Metod och genomförande	8
1.3. Disposition	9
2. Kunskapsbakgrund.....	10
2.1. Bakgrund	10
2.2. Begrepp	12
2.3. Tidigare forskning	13
2.3.1. Akademisk forskning	14
2.3.2. Regeringspublikationer och rapporter	15
3. Teoretiskt ramverk	18
3.1. Deltagardemokrati	18
3.2. John Dewey	20
4. Resultat och analys	23
4.1. Påverkan i skolan	23
4.2. Påverkan i samhället	26
4.3. Sammanfattning	28
5. Slutsatser och avslutande diskussion	30
6. Referenser	32
6.1. Tryckt litteratur	32
6.2. Otryckt litteratur.....	33
6.3. Muntliga källor.....	34
Bilaga 1	35

1. Inledning

Skolan har i styrdokumentet ett tydligt formulerat fostransuppdrag. Detta kan tydligt kopplas till det elevdemokratiska arbete som i stor utsträckning dagligen genomförs på svenska gymnasieskolor. Trots denna tydliga koppling finns det oerhört lite forskning gjord på vilka effekter elevdemokrati i skolan får för den demokrati i samhället som vi alla deltar i. Kan elevdemokratin på skolorna ha ett annat syfte än att ge elever inflytande? Gör elevdemokratin eleverna till mer demokratiskt engagerade medborgare?

Som motivering till att införa försöksverksamhet med lokala styrelser med elevmajoritet i de svenska gymnasieskolorna använde sig regeringen av tre huvudargument: man menade att det var en rättighet för eleverna, att ökat inflytande ger ökad motivation för inläring och att det var en del i det demokratiska fostransarbetet.¹ Samtidigt som elevdemokratin i gymnasieskolan har detta tydliga tredelade syfte så visar siffror från Ungdomsstyrelsen att 48% av ungdomarna idag känner att de har små eller mycket små möjligheter att påverka samhället.² Läger man ihop dessa två fakta så inser man snart att samhället i framtiden skulle kunna stå inför ett demokratiskt problem och att detta problem kan avhjälpas genom att redan i skolan ge elever förutsättningar att påverka sin skola på olika sätt. Det är detta samband som min uppsats kommer att handla om.

1.1. Syfte och frågeställningar

Syftet är att genom en empirisk studie undersöka om det finns några samband mellan elevers upplevda påverkansmöjlighet i skolan och deras upplevda

---

¹ Mats Lundström, "Demokrati i skolan?", i *SOU 1999:93, Det unga folkstyret – demokratiutredningens forskarvolym VI*, 1999, s. 75.

² Ungdomsstyrelsen, *Ung idag 2010 – en beskrivning av ungdomars villkor*, 2010:9, s.43.

påverkansmöjlighet i samhället. Undersökningen kommer att grundas på följande frågeställningar:

- Upplever eleverna att de kan påverka sin skola?
- Upplever eleverna att de kan påverka samhället?
- Kan man se en koppling mellan elevernas upplevda påverkansmöjlighet i skolan och deras upplevda påverkansmöjlighet i samhället?

1.2. Metod och genomförande

Eftersom syftet med uppsatsen är att undersöka ett eventuellt samband är det enligt Jan Trost lämpligt med en kvalitativ undersökning för att finna svar på frågeställningarna.³ Undersökningen har gjorts genom djupintervjuer med 14 elever på två gymnasieskolor i Malmö (Malmö Latinskola och St Petri). Urvalet av informanter är baserat på att de själva genom rektor, lärare eller direkt till mig har fått anmäla sitt intresse. Samtliga av de intervjuade eleverna går högskoleförberedande program. Intervjuerna har genomförts på de aktuella skolorna där de spelats in för att sedan transkriberas. Intervjuerna har haft en låg grad av standardisering⁴ och genomförts med ett fåtal frågor för att lämna så mycket utrymme som möjlig för respondenterna att utveckla sina egna svar, komma med egna exempel och för följdfrågor. Eleverna som intervjuades hade fått mycket lite information om intervjuens innehåll innan den gjordes. Detta för att inte påverka vilka som valde att delta. Eftersom skolorna där intervjuerna gjorts liknar varandra både demografiskt och sett utifrån ett elevdemokratiskt perspektiv har jag inte gjort någon skillnad på vilken skola de går på. Att intervjuerna är gjorda på flera skolor har sitt ursprung i att göra det möjligt att få ihop tillräckligt med informanter.

Om undersökningen skulle göras igen skulle reliabiliteten bli låg eftersom urvalet har gjorts slumpmässigt och intervjuerna hade en låg grad av standardisering.⁵ Dock

---

³ Jan Trost, *Kvalitativa intervjuer*, Studentlitteratur, Lund 2005, s.14.

⁴ Alan Bryman, *Samhällsvetenskapliga metoder*, Liber, Malmö 2007, s. 124.

⁵ a.a., s. 43.

kommer man troligen att kunna få ett liknande resultat om man väljer att genomföra undersökningen på liknande skolor och med samma intervjumall.

Undersökningens validitet, alltså om den uppnår sitt syfte och besvarar frågeställningarna⁶, vill jag mena är relativt hög eftersom intervjumallen är utformad för att ge svar på uppsatsens frågeställningar.

1.3. Disposition

Uppsatsen är indelad i fem kapitel. I det första presenteras ämnet, syftet, frågeställningarna och metoden. Det andra kapitlet ägnas åt en kunskapsbakgrund. Här redogörs det för hur elevinflytande och elevdemokrati behandlas i styrdokumentet för den svenska gymnasieskolan, både när det kommer till funktion och syfte. I detta kapitel görs också en begreppsdefinition av de begrepp som inte har en teoretisk grund samt redogör för den tidigare forskningen inom området. Det teoretiska ramverket återfinns i det tredje kapitlet där det under två separata rubriker redogörs för de olika teorier som analysen är baserad på. Fjärde och femte kapitlen ägnas åt analys av mitt material respektive slutsatser.

---

⁶ Torsten Thurén, *Vetenskapsteori för nybörjare*, Liber, Malmö 2007, s. 26.

2. Kunskapsbakgrund

I det här avsnittet återfinns den kunskap som krävs för att förstå undersökningen. Det rör sig om att ge en bakgrund till elevdemokrati i dagens skola utifrån de styrdokument som finns, att redogöra för undersökningens centrala begrepp och deras definitioner samt att också ge en kortare inblick i delar av den tidigare forskningen på området som kan vara av vikt för just den här undersökningen.

2.1. Bakgrund

Den svenska skolan har ett tydligt uppdrag i vilket det bland annat ingår att fostra demokratiska samhällsmedborgare. Detta kan man utläsa ur flera olika styrdokument. I det här avsnittet presenteras de tre styrdokument som är relevanta för den svenska gymnasieskolan; skollagen, gymnasieförordningen samt läroplanen för de frivilliga skolformerna (hädanefter Lpf 94).

I skollagen kan man redan i §2 läsa att:

utbildningen ska ge eleverna kunskaper och färdigheter, samt i samarbete med hemmen, främja deras harmoniska utveckling till ansvarsställande människor och samhällsmedlemmar⁷

Genom bara det här citatet får elevdemokratin inte en särskilt stor roll. Däremot blir det tydligt att alla elever som genomgått det svenska skolsystemet ska komma ut därifrån som goda samhällsmedborgare. Exakt vad det innebär att vara en god samhällsmedborgare blir tydligt när man tittar vidare i styrdokumentet.

---

⁷ Skollagen (1985:1100), kap1, §2.

Lpf 94 är en förordning i vilken de frivilliga skolformernas värdegrund och uppdrag finns beskrivet. Det är här som det demokratiska fostransuppdraget och blir som tydligast:

Skolan har en viktig uppgift när det gäller att förmedla och hos eleverna förankra de värden som vårt samhällsliv vilar på.⁸

Läser man sedan vidare hittar man också tydliga formuleringar kring elevernas rätt till medbestämmande och inflytande samt syftet med detsamma:

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värden. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och utveckla elevernas förmåga och vilja att ta personligt ansvar och aktivt deltaga i samhällslivet. Elevernas möjligheter att utöva inflytande på undervisningen och ta ansvar för sina studieresultat förutsätter att skolan klargör utbildningens mål, innehåll och arbetsformer, liksom vilka rättigheter och skyldigheter eleverna har.⁹

För att ytterligare belysa elevdemokratis syfte och roll i elevernas utbildning kan man läsa de kommentarer som regeringen lämnat med anledning av regeringens proposition angående försöksverksamhet med lokala styrelser med elevmajoritet.

Elever skall ha inflytande därför att det ingår i skolans uppgifter att fostra demokratiska medborgare. För att kunna utveckla tolerans och förståelse för andra måste eleverna involveras i samarbetet med andra. Eleverna måste få erfarenhet att ta ansvar och utöva inflytande som bygger på demokratiska grunder. Med ett större inflytande följer också ett större ansvar.¹⁰

I ovanstående exempel från styrdokumentet beskrivs vilket syfte och mål det elevdemokratiska arbetet och elevinflytandet i gymnasieskolan har. Det är mycket tydligt att eleverna ska fostras till deltagande demokratiska samhällsmedborgare och att detta delvis ska ske i undervisning men att en viktig del av det arbetet sker genom praktiskt tillämpning av demokrati.

Gymnasieförordningen är det sista av styrdokumentet som får en genomgång här. Detta är ett dokument som ytterligare förtydligar hur verksamheten i de frivilliga skolformerna praktiskt ska utformas. Här kan man i viss utsträckning läsa om hur elevers inflytande ska ta sig uttryck i praktiken.

---

⁸ Lpf 94, s. 3.

⁹ Lpf 94, s. 4.

¹⁰ Lundström, 1999, s. 81.

[F]ör varje klass eller motsvarande i gymnasieskolan skall det finnas ett klassråd. Klassrådet består av samtliga elever i klassen och deras klassföreståndare eller motsvarande.¹¹

[K]lassrådet skall behandla frågor som är av gemensamt intresse för klassens elever. Den närmare utformningen av elevinflytande genom klassråd skall anges i arbetsplanen.¹²

Det är klassrådet som lyfts här. Inga andra former av organiserat elevinflytande berörs i de officiella styrdokumenterna utan lämnas till skolorna själva att besluta kring. Detta gör att det kan se väldigt olika ut på olika skolor. De skolor som ingått i min undersökning har båda ett system med en elevkår och inget elevråd.

2.2. Begrepp

Det finns ett par begrepp som för förståelsen av den här uppsatsen behöver definieras. Det finns ingen entydig definition av något av dem. Huvudorsaken till detta är att förhållandena och organisationerna kan skilja sig mycket åt från skola till skola. Därför kommer följande definitioner att baseras på mina egna tankar om begreppen. Jag utgår framför allt från mina egna erfarenheter och upplevelser av hur begreppen har tätt sig i praktiken, men jag är självklart också influerad av den forskning som presenteras senare i detta kapitel. Begreppen kan av andra, i citat, användas på andra sätt, men det är så här jag kommer att använda dem.

Elevinflytande, *elevdemokrati* och *skoldemokrati* kan ha till synes likvärdig innebörd, men är i denna uppsats relativt olika. *Elevinflytande* innebär att elever har rätten att säga sin mening, men att omgivningen inte har någon skyldighet att följa de åsikter som eleverna har när besluten väl fattas. Ett exempel på detta är det inflytande som elever kan, och ska, ha över exempelvis undervisningens planering och upplägg. Den omfattas också tydligt av styrdokumenterna som är redogjorda för ovan.

Om elevinflytande placeras längst ned på stigande skala över demokratin i skolan så är nästa steg *elevdemokrati*. Den innebär att eleverna självmant eller utifrån påbud från skolledningen sluter sig samman och säger sin mening eller fattar beslut om

---

¹¹ Gymnasieförordningen, kap.4, §3

¹² a.a., kap. 4, §4.

vissa saker som berör dem direkt och som de fått mandat av skolledningen att fatta beslut om. Detta gör eleverna i exempelvis elevråd och elevkårer som definieras senare i detta avsnitt. Även denna nivå av demokrati finns omskriven i styrdokumentet men inte fullt så tydligt som elevinflytandet.

Skoldemokrati är den högsta nivån på skolans demokratiskala och innebär att hela skolan behandlas som en demokrati, likt den som finns i en stat. I denna demokrati har eleverna majoritet i exempelvis skolstyrelsen där de fattar beslut om allt det som rektor delegerar till styrelsen. Hur mycket man där får fatta beslut om varierar kraftigt vilket man kan läsa om i skolverkets utvärdering *Fyra år med lokala styrelser med elevmajoritet*.¹³

Ett *elevråd* är ett organ som gentemot skolans ledning representerar alla elever på en skola. De kan fatta beslut om det som de av skolans ledning fått tillåtelse att fatta beslut om men också agera rådgivande åt densamma. Elevråd består vanligen av representanter från varje klass och har oftast en styrelse som väljs av dessa representanter.

En *elevkår* på en gymnasieskola liknar i mångt och mycket de kårer och nationer som finns vid universitet och högskolor. Dels därför att en elevkår enbart representerar de elever som valt att bli medlemmar (inte som med ett elevråd som representerar alla som går på en skola) och dels genom den verksamhet man bedriver som i många fall är inriktade på olika typer av social verksamhet.

2.3. Tidigare forskning

Det finns sedan tidigare en hel del forskning som på olika sätt berör elevdemokrati och elevinflytande. Forskningen kan delas in i två delar där den ena består av avhandlingar och andra akademiskt inriktade texter och där den andra delen utgörs av statliga utredningar, betänkanden och rapporter av olika slag.

---

¹³ Skolverket, *Fyra år med lokala styrelser med elevmajoritet*, avdelning för kursplaner och nationell utveckling, 2001, s. 11.

2.3.1. Akademisk forskning

Den akademiska forskningen på området ger ett förhållandevis spretigt intryck då den handlar om vitt skilda områden som på olika sätt har elevers inflytande och demokrati i skolan som en gemensam nämnare. Den forskning som presenteras här är ett urval av det som finns. Då mycket av forskningen berör andra skolformer, exempelvis förskolan, kommer den därför inte att lyftas här. Ytterligare en del av forskningen på området har valt att fokusera på hur elevinflytandet och elevdemokratin fungerar i praktiken och hur elever och lärare uppfattar barnens möjlighet till inflytande över sin utbildning. Eftersom denna forskning ligger förhållandevis långt ifrån min egen uppsats är det helt utelämnat. Det som presenteras här är det som antingen kombinerar gymnasieskolan och elevers upplevda påverkansmöjlighet eller som på något sätt ger ett nytt perspektiv på elevinflytande.

I Margareta Aspáns avhandling *Att komma till sin rätt* redogör hon för hur elevinflytandet utvecklas i ett projekt som var lett av BRIS och som pågick på en och samma skola mellan åren 2000-2003. I avhandlingen, som i till stor del utgörs av utvärderingsrapporter, redogör Aspán för hur elever och lärare på den berörda skolan uppfattar elevinflytandet och hur de känner att detta skulle kunna utvecklas och förbättras.¹⁴ Hon beskriver hur eleverna önskar att de hade mer reell makt över exempelvis matraster snarare än bara inflytande. De vill vara med och fatta besluten inte bara tycka.¹⁵ Slutligen kommer Aspán fram till att projektet ledde till viss förändring men framför allt till att de strukturer som på grund av yttre omständigheter kan te sig svåra att förändra faktiskt inte är omöjliga att förändra, exempelvis gäller detta för hur och om vad eleverna kan vara med och fatta beslut.¹⁶

Ytterligare några avhandlingar berör hur elevinflytandet tar sig uttryck i skolans vardag häribland kan det vara värt att nämna Ragnhild Swahns *Gymnasieelevers inflytande i centrala undervisningsfrågor* i vilken det undersöks hur elevinflytandet i olika ämnen fungerar och hur eleverna upplever sina egna möjligheter till

---

¹⁴ Margareta Aspán, *Att komma till sin rätt – barn och vuxnas perspektiv på ett skolprojekt för ökat elevinflytande*, Utvecklingspsykologiska seminariet, Stockholm 2005, s.9.

¹⁵ a.a., s. 122.

¹⁶ a.a., s. 128.

inflytande.¹⁷ Hon kommer fram till att elevinflytande finns men att förutsättningarna och formerna sätts av lärarna snarare än av eleverna och att det i de fall som eleverna ges fria händer gärna överlåter planeringen till lärarna. Orsaken till detta menar Swahn är att eleverna inte bjuds in att delta i diskussioner som berör undervisningens innehåll och metodfrågor. Skulle de bli insläppta här så skulle elevinflytandet kunna bli verkligt.¹⁸

Eva Forsberg redovisar i sin avhandling, *Elevinflytandets många ansikten*, åtta olika undersökningar som på olika sätt berör elevinflytande och diskuterar dessa och ställer dem emot varandra samt skapar en förståelse av elevinflytande som en maktfaktor.¹⁹

Att fostra demokrater av Ellen Almgren visar hur skolan misslyckas med sitt uppdrag att fostra demokratiska medborgare när eleverna inte får den kunskap de behöver om politik, demokrati och hur samhället fungerar i kombination med att de inte får praktisera denna kunskap i skolan. Hon gör skillnad på de elever som har en teoretisk kunskap och de som har både en teoretisk kunskap och en praktisk kunskap om demokrati.²⁰

Sammanfattningsvis kan man säga att den akademiska forskningen främst berör hur elevdemokratin på olika sätt tar sig uttryck i praktiken samt vilken roll elevinflytandet har i skolans vardag.

2.3.2. Regeringspublikationer och rapporter

Den andra delen av forskningen kring elevdemokrati är den som har kommit i samband med regeringspublikationer av olika slag och rapporter från exempelvis Skolverket. Det är här omöjligt att redogöra för alla dessa och att ens beskriva dem särskilt detaljerat. Många av dem består av texter som är mer eller mindre färdiga forskningsresultat skrivna av flera olika forskare och med flera olika fokus. Jag

---

¹⁷ Ragnhild Swahn, *Gymnasieelevers inflytande i centrala undervisningsfrågor*, Institutionen för beteendevetenskap, Linköping 2006, s.37.

¹⁸ a.a. , s. 155.

¹⁹ Eva Forsberg, *Elevinflytandets många ansikten*, Acta Universitatis Upsaliensis, Uppsala 2000, s. 24-25.

²⁰ Ellen Almgren, *Att fostra demokrater*, Acta Universitatis Upsaliensis, Uppsala 2006, s. 112.

tänker ändå göra ett försök att ge en översiktlig bild av en del av dessa publikationer och rapporter.

I samband med demokratiutredningen i slutet på 1990-talet kom det ett antal forskarvolymerna som var direkt knutna till utredningen.²¹ I några berörs ungas påverkansmöjligheter genom exempelvis skolan ytligt och i andra som exempelvis SOU 1999:93 *Det unga folkstyret* fokuserar man på unga och i en del avsnitt på skolan. Här ger Tomas Englund oss en historisk genomgång av elevinflytandet i förhållande till gamla styrdokument för att sedan gå in på dagens syfte som han menar delvis är att ge elever en tillräcklig medborgerlig-politisk kunskapsnivå.²² Mats Lundström ger oss i samma forskarvolym en koppling mellan elevmakt i skolorna och aktuella politiska teorier kring demokrati.²³ Han menar också att syftet med dagens elevdemokrati är att ta tillvara på elevernas professionella kompetens inom skolområdet.²⁴

I utvärderingen av de lokala styrelserna med elevmajoritet konstaterar man att elever som brukare av en kommunal verksamhet i likhet med andra brukare ska ha rätten att vara med och fatta beslut i de frågor som är viktiga för dem.²⁵

Det sista exemplet på den här typen av forskning är den Ungdomspolitiska Kommitténs betänkande som kom 1997. Här utreder man en rad olika frågor som berör unga och makten över deras vardag såväl som deras maktposition i samhället. Kommittén beskriver klart och tydligt att ungdomar på olika sätt måste ”öka sin delaktighet i beslutsprocesserna”.²⁶

Sammanfattningsvis kan man säga att denna del av forskningen är mer fokuserad på att koppla demokratin inom skolan till statsvetenskapliga teorier om demokrati och i viss mån till pedagogiska teorier, att beskriva elevdemokratin ur ett historiskt perspektiv kopplat till skolans tidigare styrdokument samt att utifrån nuvarande styrdokument belysa elevdemokratins syfte.

Min egen undersökning hamnar någonstans mitt emellan dessa två typer – akademisk forskning och den forskning som återfinns i regeringspublikationer och

---

²¹ SOU 1999:93, *Det unga folkstyret*, 1999, s. 3.

²² Tomas Englund, ”Den svenska skolan och demokrati”, i SOU 1999:93 *Det unga folkstyret*, 1999, s. 38.

²³ Lundström, 1999, s. 62.

²⁴ a.a., s. 75.

²⁵ Skolverket, 2001, s. 13.

²⁶ SOU 1997:71, *Politik för unga*, 1997, s. 11.

rapporter. Det är en studie som i mångt och mycket liknar den senare typen, men som dessutom är knuten till ett empiriskt material och en pedagogisk teori som de saknar.

3. Teoretiskt ramverk

Mitt teoretiska ramverk består av två tydliga delar: en statsvetenskaplig och en pedagogisk. Den statsvetenskapliga delen behandlar deltagardemokratiska teorier med fokus på demokratins förutsättningar, användningsområden och syften. I den pedagogiska delen presenteras och diskuteras utbildningsfilosofen John Deweys teorier om demokrati och utbildning och hur dessa två samverkar.

3.1. Deltagardemokrati

Deltagardemokrater menar att demokraters främsta uppgift är att på olika sätt öka medborgarnas aktiva deltagande. Studentupproren på de amerikanska universiteten under 1960-talet krävde rätten att få delta i beslutsprocesser och det är i samband med detta som Arnold Kaufman, rådgivare till en av studentgrupperna och filosof, först använde begreppet deltagardemokrati.²⁷ Bland kända deltagardemokrater kan man bland annat nämna Jean-Jaques Rousseau, John Stuart Mill, statsvetarna George Douglas Howard Cole och Carole Pateman.²⁸

Deltagardemokrater har en positiv syn på människors vilja och förmåga att delta i beslutsprocesser på alla olika nivåer och man ser också demokratin och deltagandet i densamma som ett sätt för individen att utvecklas i en kollektiv gemenskap.²⁹

Enligt deltagardemokrater är det en förutsättning för en fungerande demokrati, oavsett nivå, att de som deltar ser att det är möjligt att påverka. Deltagarna måste också känna att det är värt att delta för att de ska göra det. Inte enbart för sin egen

---

²⁷ Frank Cunningham, *Theories of Democracy – a critical introduction*, Routledge, Abingdon 2005, s. 123.

²⁸ Englund, 1999, s. 45.

²⁹ Lundström, 1999, s. 59.

skull, utan också därför att själva deltagandet av deltagardemokrater anses vara en utvecklande läroprocess.³⁰

Genom empiriska undersökningar har man på senare tid kunnat visa hur motviljan till att delta i demokratiska processer är direkt kopplat till hur man upplever forumet i vilket beslut fattas. Om detta forum uppfattas som otillgängligt eller ineffektivt så ökar känslan, hos de som ska delta i beslutet, av att man inte vill delta.³¹ Detsamma gäller viljan att delta i framtida beslut och diskussioner.³² Kort så kan man formulera det som statsvetaren Benjamin Barber gör: "people are 'apathetic because they are powerless, not powerless because they are apathetic.'" ³³

I en vidare bemärkelse än enbart en stat, kommun eller ett landsting så menar deltagardemokrater att även arbetsplatser, familjer, grannskap och skolor är exempel på "politiska system" som ska genomsyras av demokrati.³⁴ En av orsakerna till att det för deltagardemokrater är viktigt med deltagande även på lägre nivåer i samhället är att demokratin anses ha en fostrande funktion.³⁵

Dessa "politiska system" kan ha olika grader av demokrati. Carole Pateman visar detta genom att använda sig av begreppen i "partiellt deltagande" och "fullständigt deltagande". Det fullständiga deltagandet innebär att varje enskild medlem i en beslutande "församling" har lika möjlighet och makt att påverka beslutet medan det partiella deltagandet går ut på att ledningen i det "politiska systemet" rådgör med övriga medlemmar men har ingen skyldighet att följa deras vilja.³⁶

I en stat eller annat större politiskt system menar deltagardemokraterna att det bästa är representativ demokrati som kombineras med delaktighet framför allt i de mindre "politiska systemen".³⁷

---

³⁰ Kerstin Jacobsson, "Den offentliga demokratisynen", i *SOU: 1999:77, Demokrati och medborgarskap – Demokratiutredningens forskarvolym II*, 1999, s. 164.

³¹ Cunningham, 2005, s. 127

³² a.a., s. 128.

³³ a.a., s. 127.

³⁴ a.a., s. 127.

³⁵ Lundström, 1999, s. 59.

³⁶ Cunningham, 2005, s. 128.

³⁷ Jacobsson, 1999, s. 164.

3.2. John Dewey

Utbildningsfilosofen John Deweys pedagogiska teorier fick fäste i det svenska utbildningsväsendet redan under 1900-talets första år och kom sedan, outtalat, att få ett stort utrymme i de reformer som den svenska skolan genomgick under efterkrigstiden.³⁸

Dewey har tydliga beröringspunkter med deltagardemokraterna, något som kan ses tydligt i följande:

Enligt demokratisk syn har vi här två fakta: för det första, att var och en i sin livsföring påverkas av de institutioner under vilka han lever. För det andra, att han därför bör ha medbestämmanderätt vid deras tillkomst. Dessa två fakta är den passiva och aktiva av samma sak.³⁹

Även när det kommer till odemokratiska sammanhangs påverkan på medborgarnas syn på demokratin och beslutsprocesserna är likheten stor:

Men det måste framhållas att om de metoder och den organisation som är gängse i t ex våra skolor är odemokratiska, vare sig nu direkt eller indirekt eller bådadera, följderna lätt blir en för demokratin ogynnsam reaktion, ett återfall i gamla tanke-, känslö- och handlingsvanor i ordets vidaste mening.⁴⁰

Om man fortsätter jämförelsen så ser man att även Dewey har väl utvecklade resonemang kring vad som krävs för att en demokrati ska fungera fullt ut. I *Democracy in the School* beskriver han hur både intresse för och delaktighet i demokratiska processer kommer genom att man får kontinuerligt få använda sig av demokratiska principer.⁴¹

Dewey, som den utbildningsfilosof han var, fokuserar sina teorier på skolan och visar hur den får en tydlig uppgift i arbetet för och fortlevnaden av en fungerande demokrati. Genom att man i sociala grupper, som skolan, genom utbildning och initiering av enskilda individer reproducerar värden, ideal och vanor säkras man

---

³⁸ Sven Hartman, Ulf P. Lundgren & Ros Mari Hartman (red), *Individ, skola och samhälle – Utbildningsfilosofiska texter i urval*, Natur och kultur, Stockholm 2004, s. 24-36.

³⁹ a.a., s. 154.

⁴⁰ a.a., s. 158.

⁴¹ Balli Lelinge, *Klassråd – ett socialt rum för demokrati och utbildning*, Malmö Högskola, Lärarutbildningen 2011, s. 60.

gruppens karakteristiska drag.⁴² Vårt samhälle kan i den här kontexten ses som en sådan grupp och demokratin som ett av dessa karakteristiska drag. Med detta blir det tydligt att skolan har ett fostransuppdrag, helt i likhet med det som står i styrdokumentet. Detta kommer jag att återkomma till senare i detta avsnitt.

För att kunna bli en demokratisk medborgare så som styrdokumentet föreskriver krävs det enligt Dewey att man har kunskap som möjliggör att man kan agera som en sådan, något som man får genom kommunikation och erfarenhet av demokrati.⁴³

Intresset för att delta i demokratiska beslutsprocesser kan svalna om man inte tillåts vara en aktiv del av dessa beslut något som i sin förlängning också kan innebära att ansvarskänslan blir mindre. Avståndet till de som i sådana fall fattar besluten blir allt större och kommer då göra att man slutar bry sig över huvud taget.⁴⁴ Att det finns samhällsmedborgare som känner sig utestängda från besluten kan alltså i förlängningen bli ett större samhällsproblem och vara ett hot mot demokratin i allmänhet.

I ett demokratiskt samhälle kan man ur Deweys texter utläsa att utbildningen har en tydlig roll. Han menar till exempel att skolan tillsammans med alla andra institutioner är uppfostringsanstalter eftersom de på olika sätt bidrar till att skapa förutsättningar för samhällets individer.⁴⁵

Huruvida denna uppfostringsprocess försiggår i en övervägande demokratisk eller antidemokratisk anda är därför en fråga av oerhörd betydelse, inte bara för själva uppfostran utan till följd av dess återverkan på alla intressen och strävanden i ett samhälle som vill hålla fast vid den demokratiska livsföringen.⁴⁶

Alltså är demokratin i dagens skolor av avgörande betydelse för mer än elevernas rätt till inflytande över sin vardag. Skolans fostrande roll får en central plats i Deweys teorier om skolan. Pedagogik för honom handlar om att reproducera kulturen genom utbildning och uppfostran av nästa generation eftersom det är då vi överför

---

⁴² Klas Roth, ”John Deweys holistiska experimentalism”, i Sven Hartman, Klas Roth & Niclas Rönnström, *John Dewey – om reflektivt lärande i skola och samhälle*, HLS Förlag, Stockholm 2003, s. 98.

⁴³ Lelinge, 2011, s. 59.

⁴⁴ Hartman, Lundgren & Ros, 2004, s. 159.160.

⁴⁵ a.a., s. 158.

⁴⁶ a.a., s. 158.

samhällets värderingar, kunskaper och språk vilket i sin tur gör det möjligt för den att föra samhället vidare.⁴⁷

Frågan är då hur man rent praktiskt gör för att utbilda samhällsmedborgare och också detta har Dewey ett svar på:

Jag tror att det enda sättet att göra barnen medvetna om det sociala arvet är att lära dem att utöva de grundläggande verksamhetsformer som gör civilisationen till vad den är./.../(matlagning, sömnad och hantverksämnen).⁴⁸

När man läser ovanstående citat får man ha i åtanke att världen såg annorlunda ut när detta skrevs. Demokrati var inte en självklar del av samhället ännu och därmed kan inte heller det lyftas fram som något som är karakteristiskt för civilisationen. Som dock nämnts tidigare så är demokrati en central del för hur samhället fungerar och därmed kan man också här placera in demokrati som något som praktiskt ska tränas och användas i skolan.

Det rör sig alltså om att eleverna i skolan ska få en utbildning som gör det möjligt att pröva sig fram och experimentera.⁴⁹ Och att denna utbildning framför allt ska ge eleverna färdigheter för att hantera aktuella problem och få en handlingsberedskap för framtida sådana.⁵⁰

Ur Deweys teori kan man urskilja två ben; fostran och övning som tillsammans gör det demokratiska samhället möjligt.

---

⁴⁷ Hartman, Lundgren & Ros, 2004, s. 39-40.

⁴⁸ a.a., s. 51.

⁴⁹ a.a., s. 17.

⁵⁰ Roth, 2003, s. 96.

4. Resultat och analys

4.1. Påverkan i skolan

Det råder delade meningar bland de intervjuade eleverna om de kan påverka sin skola. Man skulle kunna dela in dem i tre grupper: de som menar att de själva som enskilda elever kan påverka något, de som menar att de genom elevkåren kan påverka och de som menar att de inte kan påverka men kanske har visst inflytande över undervisningen.

De elever som känner att de själva kan påverka skolan grundar detta på egna erfarenheter där de själva har varit med och påverkat. Detta har i alla fall handlat om att man direkt har pratat med skolledningen och på den vägen försökt påverka någonting. Sådär beskriver Nanna (Samhällsvetenskapsprogrammet) en sådan situation:

Ja, jag har försökt få en kurs i individuellt val som var nerlagd. Och så gick jag till rektorn några gånger, skicka e-mail och såntdära och så fick jag igenom det. Även om vi bara är typ tre fem elever. Det gick igenom.⁵¹

Detta bådär gott för deras syn på hur de kan påverka samhället eftersom Dewey menar att det är genom erfarenheten av demokratiskt arbete som man sedan kan bli en fullvärdig demokratisk medborgare. Frågan är bara om dessa elever får erfarenhet av ”rätt” form av demokrati. Samhället fungerar ju inte så som skolan gör där vem som helst på skolan kan påverka genom att direkt gå till de högsta beslutsfattarna. Hur kommer detta att vid en senare tidpunkt påverka dessa elevers syn på sina möjligheter att påverka samhället?

Den andra gruppen är de som upplever att de har en möjlighet att påverka skolan genom elevkåren eller bara elevkårens verksamhet. Nour (Samhällsvetenskapsprogrammet) beskriver hur man genom att starta utskott på skolan kan påverka dels vad elevkårens verksamhet består av, och dels också skolan i sig eftersom

---

⁵¹ intervju, *Nanna*, 11/5 2011.

utskottsverksamheten innefattar en väldigt bred verksamhet som både inriktad på sociala aktiviteter och påverkan.⁵² Här har vi exempel på elever som får möjlighet att påverka genom demokratiska principer, något som Dewey menar gör att de kommer ha lättare för att delta i demokratiska processer men också vilja göra detta. Nour beskriver också i sin intervju att hon faktiskt har en vilja att engagera sig på andra ställen än i skolan men att tiden inte riktigt räcker till.⁵³

Eleverna som upplever att de inte kan påverka på skolan men som har en möjlighet att ha inflytande över undervisningen menar att elevkårerna är odemokratiska. På ett väldigt tydligt sätt beskriver Gabriel (Samhällsvetenskapsprogrammet) detta:

Jag tycker bara det är styrelsen som har någonting att säga till om . Det är inte som att de har öppna möten eller att de på något sätt låter oss veta om deras möten eller vad som diskuteras. Inte heller deras beslut har vi någonting att säga till om. Det är bara de som är i styrelsen som får säga ja som har någon talan. Och sättet som styrelsen väljs på är inte heller demokratiskt för det är den förra styrelsen som väljer dem.⁵⁴

Resonemanget känns igen och kombineras ibland med att man inte vet hur organisationen fungerar eller att man helt enkelt inte är medlem och därmed inte har rätt att vara med och påverka. När skolan då inte heller har någon annan organiserad möjlighet för eleverna att bli representerade som grupp så känner dessa elever sig maktlösa och uppgivna. Dewey menar ju också att odemokratiska sammanhang som det Gabriel beskrivit gör att man får en negativ syn på demokratin och beslutsprocesserna något som blir än tydligare med nästkommande exempel.

Något som påverkar elevernas syn på sin egen möjlighet att påverka i skolan är hur de uppfattar den organisation som finns för att göra detta. Flera av de intervjuade eleverna beskriver hur de uppfattar elevkåren på skolan och beskriver också detta i negativa termer:

det är väl inte att vi inte har något riktigt såhär demokratiskt såhär eh organisation på skolan. Tror jag./.../ Då har vi en elevkår istället som ska bli demokratiskt val. Men det är bara ordförande som är vald och sen väljer ordföranden sin kår./.../ Men de [elevkåren] arbetar ju inte så mycket med vad elever behöver.⁵⁵

---

⁵² Intervju, *Nour*, 11/5 2011.

⁵³ a.a., 11/5 2011.

⁵⁴ Intervju, *Gabriel*, 16/5 2011.

⁵⁵ Intervju, *Anna*, 2/5 2011.

Anna (Samhällsvetenskapsprogrammet) beskriver också hur valet till kårordförande gick till. Hon fick intrycket av att det var den som är mest populär som blir vald snarare än den som vill göra det som gynnar eleverna på skolan. Eleverna ser elevkåren som en odemokratisk organisation oavsett om de känner att de kan påverka den eller inte. Eric beskriver också att man bara har en möjlighet att påverka elevkåren om man är delaktig, de som inte är det har ingen möjlighet att göra sin röst hörd.⁵⁶ En del i elevernas känsla av elevkåren som odemokratisk är att de inte riktigt vet hur den fungerar eller att kommunikationen mellan elevkåren och medlemmarna är bristfällig. Therese (Samhällsvetenskapsprogrammet) beskriver det såhär:

Alltså jag vet vem som är med i elevkåren men jag vet inte riktigt va de gör och sen så händer det inte så mycket för vi har... Vissa av oss som planerar saker men kommunikationen på skolan är inte så bra.⁵⁷

Eleverna visar också att de lär sig hur de ska påverka både i skolan och i samhället på lektioner. Såhär beskriver Anna och Therese vad de lär sig och hur det påverkar deras syn på påverkan:

Alltså när vi läser samhällskunskap så läser man om planekonomi och blandekonomi eh och marknadsekonomi och sen är det inte mer med det liksom. Man lär sig inte så mycket om vad man kan ha utöver det så det ända du får lära dig om i att vad du kan förändra är det som redan finns.⁵⁸

Man har ju fått lära sig mycket det här med att typ argumentera, debattera så man lär sig ju det så tillslut har man ju en förmåga att om man vill förändra någonting så vet man hur man kan göra det eftersom man fått de kunskaperna. Så det blir lättare att kommunicera.⁵⁹

Att pedagogik har i huvuduppgift att reproducera demokratin blir här tydligt. Frågan är bara återigen vilken demokrati den reproducerar. Den där eleverna upplever att de kan påverka eller den där de upplever att de inte kan påverka?

---

⁵⁶ Intervju, *Eric*, 16/5 2011.

⁵⁷ Intervju, *Therese*, 16/5 2011.

⁵⁸ Intervju, *Anna*, 2/5 2011.

⁵⁹ Intervju, *Therese*, 16/5 2011.

4.2. Påverkan i samhället

Också här kan man dela in svaren i grupper, de som upplever att de kan påverka i samhället och att detta är självklart, de som upplever att de kan påverka litegrann, och de som upplever att de inte kan påverka alls.

Även om man inte vill påverka samhället så kan man ändå känna att man kan göra det och också ha en idé om hur man skulle kunna göra det. Det blir för en del av eleverna, som Johan (Samhällsvetenskapsprogrammet) som är citerad här nedanför, en självklarhet att vi alla på olika sätt kan påverka samhället:

Känner du att du kan påverka i samhället, vilka delar av samhället och på vilket sätt kan du påverka de delarna?

Alltså jag har ju min demokratiska röst liksom. Eh, vi röstar ju i fyra saker egentligen, nu ska jag gå ur svenska kyrkan. Men det är det jag kan påverka liksom eh rent så konkret i ett stort perspektiv. Sen är det klart man kan ju samhället i smått kan man alltid liksom.

Som vaddå?

Ja alltså som i föreningar och sånt hära liksom det ingår ju i samhället. Alltså, det funkar ju på alla andra sätt. Att alla får säga sitt, sen så diskuterar man liksom. Samhället i stort är det ganska, då är man ju ganska ensam liksom i en stor värld. Det är svårt att förändra. Men det är klart, alltså jag kan engagera mig politiskt och sånt där. Så det känner jag att jag kan göra.⁶⁰

Att man kan påverka på mer indirekta sätt är också tydligt för några. Flera av dem uttrycker att de kan skriva insändare, blogga eller prata med sina vänner för att påverka samhället.⁶¹ Eleverna ser precis som deltagardemokraterna att ett aktivt deltagande är viktigt och att eleverna faktiskt har viljan att påverka samhället som de lever i.

En hel del av eleverna som blivit intervjuade upplever att de visst kan påverka men att det är svårt att nå fram i större sammanhang och att det lokala närområdet är mer lättpåverkat. Så här uttrycker Anna det:

Alltså det är ju lite klurig fråga. Jag vill ändå tänka på att jag har möjlighet att påverka och försöker, försöka fördjupa mig i något slags arbete. Jag kan göra det. Men jag upplever personligen att samhället, speciellt i Sverige, blir mer och mer toppstyrt. Eh, och att det är väldigt mycket maktförskjutningar och att man till slut inte har så mycket makt faktiskt. Eh, alltså möjligtvis i det lilla. Alltså den makt jag har påverkar kanske bara informationsmässigt. Alltså om man upplyser folk om det här

---

⁶⁰ Intervju, Johan, 2/5 2011.

⁶¹ Intervju, Nanna, 11/5 2011; Gabriel, 16/5 2011; Lina, 16/5 2011.

problemet finns och så diskuterar man. Det är ungefär så långt man kan gå.⁶²

Deltagardemokraterna menar att människor är apatiska gentemot makten för att de inte får del av den snarare än tvärtom. Anna visar här med sitt svar att det är precis så som de menar. Hon känner sig maktlös för att makten förskjuts ifrån henne något som jag återkommer till längre ner.

Den sista gruppen är de som upplever att de inte kan påverka alls i samhället. Orsakerna till detta är många men genomsyras ändå av att de känner sig maktlösa och obetydliga, bland annat på grund av sin ålder. Sandra (Samhällsvetenskapsprogrammet) ger uttryck för detta:

Så om du ska gå till kommunen jag tror inte att de skulle lyssna på typ en artonåring som inte... Alltså de tänker de är utbildade, unga, de kan, okunniga. Jag tror inte att de skulle lyssna.⁶³

När eleverna som i exemplen här känner att de inte har möjligheten att påverka eller känner att det är lönlöst så menar deltagardemokraterna att man saknar förutsättningar för en fungerande demokrati. Att forumet i vilket besluten fattas uppfattas som utestängande av unga gör också att de unga blir motvilliga till att delta i de demokratiska processerna.⁶⁴

Flera av de intervjuade eleverna uttrycker en maktlöshet när det kommer till att påverka samhället.

Är det viktigt att ha känslan av att man kan påverka samhället?

Eh, ja. Det tror jag. För mig är faktiskt den här maktlösheten, att jag ibland kan liksom försöka påverka någonting och sen kan jag bara känna att det här var ju bara menlöst. Det kan vara väldigt nedslående. Och jag tror lite att den känslan av maktlöshet kan nog leda till att man inte bryr sig över huvud taget.⁶⁵

På samma fråga får jag svaret från andra att det är viktigt att man har den känslan för att samtidigt kunna känna att man är en del av samhället, att man har någon betydelse och att det man tycker spelar roll.⁶⁶

---

⁶² Intervju, *Anna*, 2/5 2011.

⁶³ Intervju, *Sandra*, 11/5 2011.

⁶⁴ Cunningham, 2005, s. 127.

⁶⁵ Intervju, *Anna*, 2/5 2011.

⁶⁶ Intervju, *Eric*, 16/5 2011.

Om man kopplar ihop svaren på frågorna om skolan med svaren på frågorna om samhället så kan man se ett tydligt mönster där majoriteten av de intervjuade håller ihop sina svar. Upplever de att de kan påverka på det ena stället så kan de det på det andra också. Ett fåtal splittrar sina svar mellan frågorna men det beror ofta på att det upplever att de just nu kan påverka skolan eftersom de är med i elevkåren men att de samtidigt inte kan påverka samhället eftersom de saknar viljan eller tiden att engagera sig.

4.3. Sammanfattning

Det är enkelt att se att elevernas syn på sina egna möjligheter att påverka i skolan och i samhället kan kopplas till de teorier jag tidigare redogjort för. De elever som upplever att de kan påverka skolan och som redan gör detta antingen genom elevkåren eller på egenhand går till skolledningen ser inga problem med hur organisationen på skolan ser ut. De tror på att de kan påverka genom den. Något som är helt i linje med de empiriska undersökningar som tidigare gjorts med koppling till deltagardemokrater. Dessa elever får, som Dewey menar att de måste, redan i skolan möjlighet till att delta i olika demokratiska processer och vilket underlättar för dem att också känna att de kan påverka i samhället. De har helt enkelt fått en övning i hur man gör och har genom erfarenhet fått bevisat för sig att det går att påverka. När samma elever sedan diskuterar hur de känner inför att påverka i samhället är de positivt inställda till detta och har som Dewey säger fått möjlighet att ”utöva de grundläggande verksamhetsformer som gör civilisationen till vad den är.”⁶⁷

När man ser svaren från de elever som upplever att de inte kan påverka varken i skolan eller i samhället så blir bilden av demokratins fortlevnad aningen mer dyster. De ser inga möjligheter att påverka i samhället och upplever därmed inte heller att det är värdefullt för dem att göra det. Också deras syn på de demokratiska processerna och forum där dessa utspelas speglas i deras syn på sitt eget deltagande. Att dessa elever inte känner att de kan påverka i samhället hänger också samman med att de i skolan inte får möjlighet att delta i demokratiska processer. De har ingen

---

⁶⁷ Hartman, Lundgren & Ros, 2004, s. 51.

kunskap om hur de kan påverka samhället eftersom de inte har någon erfarenhet av demokrati med sig från skolan.

5. Slutsatser och avslutande diskussion

I min inledning fastställde jag att syftet med undersökningen var att göra en empirisk studie där jag undersökte om det fanns några samband mellan elevers upplevda påverkansmöjlighet i skolan och deras upplevda påverkansmöjlighet i samhället. Frågeställningarna har varit följande:

- Upplever eleverna att de kan påverka sin skola?
- Upplever eleverna att de kan påverka samhället?
- Kan man se en koppling mellan elevernas känsla av påverkansmöjlighet i skolan och deras känsla av påverkansmöjlighet i samhället?

Jag menar att mina intervjuer i kombination med uppsatsens teoretiska ramverk visar att ett sådant samband finns. Enligt mitt teoretiska ramverk krävs det att man för att kunna vara en fullvärdig medlem i en fungerande demokrati ser att det är möjligt att påverka och att det är värt att delta. Man måste också ha en tidigare erfarenhet av demokratiska principer och genom pedagogiken i skolan fått reproducera de värden, ideal och vanor som gör samhället till en demokrati.

Eleverna i min undersökning kan delas in i tre kategorier utifrån hur de har svarat på frågorna om de upplever att de kan påverka i skolan respektive i samhället. Den första kategorin består av de som svarat ja på båda frågorna, den andra av de som svarat nej och den tredje av de som har svarat olika. Detta gör att mönstret blir tydligt. Om man genom elevinflytande, elevdemokrati, skoldemokrati eller elevkårer har påverkat sin egen skola på olika sätt så upplever eleverna också att de kan påverka i samhället. Om man däremot upplever att man inte kan påverka sin skola genom demokratiska medel så blir resultatet att man inte heller upplever att man kan påverka samhället.

När man lägger samman de genomförda intervjuerna med det teoretiska ramverket kan man se att en väl fungerande elevdemokrati eller skoldemokrati gör att eleverna har större möjlighet till att bli engagerade samhällsmedborgare. Detta kan också till viss del stämma för de elever som är engagerade inom elevkåren.

Den svenska gymnasieskolan lyckas alltså inte, utifrån mina exempel, fullt ut med det pedagogiska uppdrag som de tilldelas av Dewey och som de fått genom de aktuella styrdokumenterna där de ska fostra demokratiska medborgare. Jag vill också hävda att de till viss del inte heller lyckas med de elever som upplever att de kan påverka då dessa påverkar genom elevkåren, en organisation som andra elever uppfattar som odemokratisk, eller genom elevinflytande som traditionellt sätt inte ingår i det som är ett demokratiskt samhälle. Det är oroande att en del elever upplever att de inte kan påverka samhället alls eller mycket lite men det är minst lika oroande att det finns en del elever i undersökningen som istället lär sig att man kan påverka genom att direkt gå till beslutsfattarna. I ett mindre politiskt system, som skolan räknas som, enligt deltagardemokraterna, så fungerar detta i praktiken och behöver inte nödvändigtvis vara mindre demokratiskt än en representativ påverkansform, men i det stora politiska systemet har mycket få möjligheten att gå direkt till de högsta beslutsfattarna och därigenom påverka samhället.

Tittar man tio år tillbaka i tiden så såg de elevdemokratiska organisationerna på skolorna annorlunda ut. Man hade då vad man kan kalla för ett klassiskt elevråd och har nu gått över till elevkårer. Dessa arbetar så vitt jag kan se inte med påverkansarbete så som man gjorde förr. Elevkårerna syftar enbart till att som informanterna menar göra skolan roligare och skapa möjligheter till socialt umgänge. Vad får det för konsekvenser för demokratin i samhället om eleverna inte får organiserade möjligheter till påverkan i skolan? Detta hade varit intressant för vidare forskning. Det hade också varit intressant att vidga denna undersökningen genom att också diskutera frågan med ansvariga rektorer och beslutsfattarna som formulerar styrdokumenterna. Hur ser de på det resultat som min undersökning visar på? Anser man att styrdokumenterna ska förtydligas när det kommer till elevernas inflytande och demokratin i skolan eller ska man istället tona ner skolans fostransuppdrag?

6. Referenser

6.1. Tryckt litteratur

Almgren, Ellen (2006). *Att fostra demokrater*, Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.

Aspán, Margareta (2005). *Att komma till sin rätt – barn och vuxnas perspektiv på ett skolprojekt för ökat elevinflytande*, Stockholm: Utvecklingspsykologiska seminarieret.

Bryman, Alan (2007), *Samhällsvetenskapliga metoder*, Malmö: Liber.

Cunningham, Frank (2005). *Theories of Democracy – a critical introduction*, Abingdon: Routhledge.

Englund, Tomas (1999). ”Den svenska skolan och demokrati”, i SOU 1999:93 *Det unga folkstyret*.

Forsberg, Eva (2000). *Elevinflytandets många ansikten*, Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.

Hartman, Sven, Lundgren, Ulf P. & Hartman, Ros Mari (red) (2004). *Individ, skola och samhälle – Utbildningsfilosofiska texter i urval*, Stockholm: Natur och kultur.

Hartman, Sven, Roth, Klas & Rönnström, Niclas (2003). *John Dewey – om reflektivt lärande i skola och samhälle*, Stockholm: HLS Förlag.

Jacobsson, Kerstin (1999). ”Den offentliga demokratisynen”, i SOU: 1999:77, *Demokrati och medborgarskap – Demokratiutredningens forskarvolym II*.

Lelinge, Balli (2011). *Klassråd – ett socialt rum för demokrati och utbildning*, Malmö: Lärarutbildningen Malmö Högskola.

Lundström, Mats (1999). ”Demokrati i skolan?”, i SOU 1999:93, *Det unga folkstyret – demokratiutredningens forskarvolym VI*.

Roth, Klas (2003). ”John Deweys holistiska experimentalism”, i Sven Hartman, Klas Roth & Niclas Rönström, *John Dewey – om reflektivt lärande i skola och samhälle*, Stockholm: HLS Förlag.

Swahn, Ragnhild (2006). *Gymnasieelevers inflytande i centrala undervisningsfrågor*, Linköping: Institutionen för beteendevetenskap.

SOU 1997:71, *Politik för unga*.

SOU: 1999:77, *Demokrati och medborgarskap – Demokratiutredningens forskarvolym II*.

SOU 1999:93, *Det unga folkstyret – demokratiutredningens forskarvolym VI*.

Thurén, Torsten (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*, Malmö: Liber.

Trost, Jan (2005). *Kvalitativa intervjuer*, Lund: Studentlitteratur.

6.2. Otryckt litteratur

Skolverket, *Fyra år med lokala styrelser med elevmajoritet*, Avdelningen för kursplaner och nationell utveckling, 2001. Hämtad 11-05-15.
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=841>

Gymnasieförordningen. Hämtad 11-05-16.
<http://www.riksdagen.se/webbnav/?nid=3911&bet=1992:394>

Lpf 94. Hämtad 11-05-16.
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=1071>

Skollagen (1985:1100). Hämtad 11-05-16.
<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1985:1100>

Ungdomsstyrelsen, *Ung idag 2010 – en beskrivning av ungdomars villkor*, 2010. Hämtad 11-05-14.
http://www.ungdomsstyrelsen.se/ad2/user_documents/wwwUNGIDAG2010.pdf

6.3. Muntliga källor

Elevintervjuer, St. Petri skola, Malmö 11-05-02.

Elevintervjuer, Malmö Latinskola, Malmö 11-05-11 & 11-05-16.

Bilaga 1

Intervjumall

1. Vad heter du?
2. Vilket program går du?
3. Vilken årskurs?
4. Hur fungerar elevdemokratins på din skola, rent organisatoriskt?
5. Vad är elevdemokratins syfte?
  - a. Tycker du att man uppfyller det syftet?
6. Känner du att du kan påverka skolan?
  - a. Vilka delar?
  - b. Hur?
7. Känner du att du kan påverka samhället?
  - a. Vilka delar?
  - b. Hur?
8. Är det viktigt att kunna påverka sin skola?
  - a. Är det viktigt att man känner att man kan?
9. Är det viktigt att kunna påverka samhället?
  - a. Är det viktigt att man känner att man kan?
10. Hur tror du att andra ungdomar i din egen ålder upplever sina möjligheter att påverka?